„ЗАСТАВА“ излази тринут у недељи и то: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од једне врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. за сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и у трафици Милоша Петровића.

БРОЈ 16. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 6. (18.) ФЕБРУАР 1874. ГОДИНА IX.

РАСКРШЋЕ УНУТ. ПОЛИТИКЕ МАЂАРСКЕ

У прошлом броју саопштили смо, од десет заступника српске и романске народносне странке на угарском сабору поднесени предлог за одлуку, за допуну задаће комисији 21-рице, коју је угарски сабор изаслао да тражи камен оне мудрости, која би била кадра ову земљу одклонити са порубца пропасти, до којег је догура седмогодишња политика државника такозване деакове школе. Тај је предлог мотивован сасвим јасно, тако, да неби било потребе ни словца прословити ради тумачења смера и циљи му, а нарочито би било сувишно трошити речи на то иза тога, пошто смо се упознали и са говором, што га је поднашајући упитни предлог том приликом изговорио заступник и члан романске народносне странке, С. Борлеа. Његов говор, којег у овом листу саопштавамо осветлио је сасвим не само смер и циљ тога предлога, него и саме узроке постанка му. Дакле о самоме томе предлогу народносни посланика, о суштини његовој, немамо никакве потребе више говорити.

Али што се ипак на овоме месту с њиме позабавити мислимо, то је ради самог времена и прилика које су земљом овом данас овладале. А то је тако значајно, да нас мора потпуно оправдати, што у овој ствари узесмо перо у руке.

Од год. 1868 од кад је сабором угарским створени закон о „равноправности народности“ у Угарској, у живот ступио, народносни посланици нису престајали, појединце у згодним приликама на сабору дизати гласа у истом правцу, коме овај предлог по своме духу тежи. Они су сваком приликом, бранећи немађарске народности од насиља мађарске владајуће политике, — којој је међ у осталим за то годним оруђем и споменути закон заједно служио, — наглашавали потребу, шта више преку нужду „ревизије“, измене и поправке тога „закона о равноправности народности“. Доказивали су и доказали толико пута, да је међу осталим сам тај закон један од најопаснији клинова, ког је владајућа политика онако лакоумно сама у стабло своје неге сабилана која је сопственом руком на телу угарске отворила и да ова држава од те ране пре а после мора угинути, ако јој се још за времена лека не нађе. Мађарски државници размажени срећом неколико ненадни успеха своје политике с почетка, још у времену погодбе своје с Бечом, и у нади на чврст ослон, ког мишљаху да су нашли у савезу са овим, замислише себи лепу, примамљиву слику велике мађарске државе, те ради постижења таке утопије, опсене, створише уз друга оруђа, и тај закон о народности, који би требао да је зближио све народе ове државе, но који је са свим противну циљ постигао, јер је постићи морао. Место зближења за чим они, мимогред речено, нису никад ни ишли — тај је „закон“ и друге мере владајуће политике раскопао јаз између мађарског, као протежираног, или боље рећи „привилегисаног“, и остали народа у овој земљи. Одпор је морао наступити са свим природно, јер је оживотворењем тога закона родило се код немађарски народа питање самоодржања, питање живота и смрти народне индивидуалности. Немађарским народностима у Угарској није остало иза зак. чл. 44 од год. 1868 т. ј. иза тога закона о „народности“ друга пута, него: или се пустити матици мађарске политике, која би их утопила у мору мађарства, или прикупити сву своју снагу и одупрети се тој опасности; то је појава коју можемо сваки дан видити у маломе и великоме и у физичном свету, где год је у питању екзистенција, опстанак, самоодржање — живот. У моралном свету влада исти природни закон.

Немађарске народности, стављене тим законом и овладалом и владајућом политиком у изложену дилему, процеп, наравно и немогоше изабрати другог, до овог последњег пута, и отуда се изроди борба између тежње и правца те политике с једне и немађарски народа као нападнутих, с друге стране. Како та борба није престала него траје с оро у истој жестини, као што беше и пре две годин , кад се мађарски занешењаци већ надаху да су приспели својој мети, то нећемо о њој више ни спомињати ништа. Ми је сви више мање осећамо, јер смо једна, борећа се странка.

Накратко: немађарске народности данас не само да стоје у одлучној опреци, управо у најжешћој отвореној уставној борби према владајућем систему и тежњама и циљи владајуће политике, него је како већ споменусмо, и дубок јаз ископан између самог мађарског и остали народа у земљи, који своје порекло не воде од — Арпада. То је плод петогодишњег владања „деаковства“ у овој земљи. Данас је већ дуб Угарске тако расцепљен поменутим клином, да би га и мала олујина, или какав ладан горњак, лако могао земљи оборити и — расути.

Ради те очите опасности с једне стране, јер Угарска има по себи све услове да би мудром политиком могла постати узордржавом на копну европском, у којој би се свакоме милило бити грађанином, а наговештена опасност могла би и те услове потрти; с друге пак ради обране сопственог народног и народносног живота и опстанка, заступници народности на угарском сабору, како већ споменусмо, појединце у разним облицима, и даним приликама нису престајали опомињати државнике угарске да скрену са опасне странпутице насиља и насилног претапања други народа у мађарски и да сврате на пут поштене политике, која ће бити кадра све силе којима ова земља може располагати, удружити у заједничку обрану слободе у случају опасности какве, иначе једној поред друге оставити поља и створити услове, да се може свака народна индивидуалност несметајући другој из себе слободно развијати; нису престајали захтевати потпуну равноправност народности, као излив самог природног унутарњег одношаја Угарске.

Мађарски државници, устима дела владини одговорили су на оваке опомене прогоном и све већом и јачом навалом на немађарске народности. Осећаху се још у чврстом положају, јер заслепљени уображеном величином и снагом, и невидеше да је све опсенарски посао, што је влада као дела, готове створове своје политичке, земљи пред очи износила. Беше се дотерало већ дотле, да у сабору угарском посланик „народносне странке“ није могао честито до речи доћи, или ако је дошао, Мађарима и помађаронцима у сабору не допусти савест да слушају оправдане основане тегобе и опомене, него лармом угушиваху глас поборника тлачених „народности.“

Данас, као што нам сведочи и телеграм из Пеште у прошлом броју саопштени, — у том погледу ствар другчије стои. „Сабор је слушао пажљиво“ — вели се у телеграму — док је заступник Борлеа држао говор свој којим предлог народносни посланика пропраћа и док је предлог прочитао. Да ли у тој „пажљивости“ лежи и други какав сначај, залога да су Мађари дошли свести да неваља што су досад чинили у погледу политике им према „народностима“, или је то само доказ малаксалости или можда и малодушности, која је морала млогог члана саборског обузети видевши ову земљу у лавиринту а не знајући где ће се наћи аријаднин конац, помоћу кога би се могла лавиринт — опростити — за сад је споредно. Главно је за нас што су они и том приликом чули: у чему две трећине становништва ове земље сматрају један од главних узрока наступајућој пропасти Угарске. Не чини то ништа, што те две трећине становништва нису у истом сразмеру у сабору данас заступљене и што међу онима, који су тим назорима израза и облика дали у упитном предлогу, један највећи део, Словаци, ни једног представника не имаде. Главно је за нас још и то што је сад заиста најзгодније време да се Мађари и последњи пут таве на пробу, да би се целом свету нова прилика пружити могла да се и опет увери о опасности мађарски државника и политичара, колико су дорастли за самосталност и — слободу. А најглавније је за овај пар — без обзира на последице и судбу самог поднешеног предлога, то: што се овом приликом у јачем облику изјавила солидарност Срба и Романа, на политичном пољу, но икада. Истина, да се према потреби коју осећају „народности“ у овој земљи и према самим приликама на сабору и у земљи, могло желити да та солидарност млого импонзантнији облик узме; но очекивати се могло, да ће сви немађари посланици, у овој прилици стојати у једном реду, али — ако то и није, сам значај заједничког овог корака десеторице Срба и Романа посланика на угарском сабору негуби у суштини ништа. То је појава која неможе остати без спасоносни последица по положај и једног и другога по томе и остали народа, у Угарској, ако не данас, оно сутра. Само кад се први корак могао учинити.

Ми нарочито важност полажемо на ту појаву и радујемо се, што смо је дочекали већ и за то, што један део заслуге око постижења и усавршења солидарности међу немађарским народима; а нарочито међу Србима и Румунима, припада српској народној слободоумној странци. Али се поглавито радујемо ради тога, што у развијеној тој солидарности, гледамо јамство успеха оне тежње, којој смо у остварање уложили сву своју снагу.

Што се Мађара тиче, то морамо рећи, да им је са овим предлогом народносни посланика саграђена што но кажу златна ћуприја за повратак. Пружена им је прилика да без и најмање повреде не само битних интереса своје народности него и самог поноса свога зароне јаз који је разцепио на неколико страна снагу ове земље; да поправе што су зла починили, да од данас незадовољних народа, већине становништва ове државе, створе себи браћу и пријатеље а овој земљи снажну потпору, дакле — по околностима и бедеме свог соспственог опстанка као и опстанка опште слободе овде, у овим крајевима. Ми лако схваћамо, како би разборити државници и прави пријатељи своје земље, предусрели овај предлог. Како ли ће га предусрести Мађари, то ће се видити, кад доспе на дневни ред. Нагађати нисмо ради већ за то, што је са овим предлогом, посредно скопчана даља судба Угарске, а у тако важној ствари, нагађању нема места. Само примећавамо: да у предлогу томе скривен лежи чаробни прут, који је кадар самртну болест Угарске излечити. Нека добро отворе очи мађ. државници да га нађу, јер то је сад њима остављено! —е—.

НЕМАЧКА И РУСИЈА ПРЕМА АУСТРИЈИ И ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Под овим насловом доноси „Augsburger Allgemeine Zeitung“ лист светског значаја, сљедећи важан *уводан* чланак који у читавом новинарству сензацију прави, а због источног питања по нас Србе особити интерес има. Чланак је писан поводом путовања цара аустријског у Петроград и гласи овако:

„Светска повеснница незна примера такој констелацији у европском државном систему, као што ју створише велики догађаји немачко-француског рата. Светска повеснница зна о нагнућу к једној универзалној (општој) монархији, она зна за изненадно мењајуће се савезе међу појединим великим државама, она зна за слободно кретање европског запада — али таку констелацију, да се судба Европе мање више баца у руке само двема државама, није светска повеснница у стању да покаже. Тврђење ово, да је данаске политична констелација така, да управо само Немачка и Русија имају силе и власти да на судбу Европе одлучно упливишу, једва ли се може назвати дрским. И ако се неда доказати, да је Немачкој и Русији у власти да целу карту Европе промену, то ипак нема сумње, да заједнички кораци Немачке и Русије бар толико могу, да карту источне Европе промену, и да би усљед констелације каква је данас Немачка и Русија као никад боље могле решити велико источно питање.

У овом и лежи сва важност ситуације (положаја) којој пут Његв. Величанства аустријског цара у Петрограду још већи одсенак даје.

Ваљада нико немисли да је пут у Петроград просто ствар етикеције, или узајмна посета без сваког политичног значаја. Шта више на ову посету се надвезују таке наде, које по стање Аустрије треба да буду од врло великог замашаја.

Ко би могао порицати да однопај између Русије и Аустрије није још сасвим разчишћен, и да од тога одношаја мање више и данашње стање Немачке и Русије зависи? Дал имаде приближење Аустрије Немачкој значај обранбеног одношаја спрам Русије, или ваља ли пут у Петроград да значи промену у правцу обране против Немачке? Мислимо да није ни једно ни др го.

Немачку и Русију у изобиљу своје снаге, којом управљају свом ситуацијом, неможе Аустрија да помете у њиним намерама. Аустрија може по околностима да се приљуби ономе правцу који јој се из Берлина и Петрограда назначи, ремет пак једва ли би смела да произведе. И у томе управо и лежи сав значај ситуације, да Немачка и Русија споразумно све могу, а како се поделе, да ни у каквој алијансији (савезу) накнаде не налазе. Формални савез са Аустријом био исти са Немачком против Русије или са Русијом против Немачке, био би за обе те државе од хрђавих посљедица. Па и савез Русије са Француском, коме би се и Аустрија придружила, за сада бар био би без цели и без смисла.

Смисао ових ставова мора да постане јасан кад промотримо одношај Немачке и Русије спрам источног питања, као и стање Аустрије према обадвема државама у овом питању; према оним делима, које Немачка и Русија преседљују показује се Аустрија као разрушавајући објект, који обе државе морају ако баш не сасвим да уклоне с пута, оно бар треба да га за своје циљи повољним учине.

Јасно је да је интерес Немачке на горњем са интересом Русије на доњем Дунаву истоветан. Ма се како високо ценило пријатељство између Аустрије и Немачке природни ток ствари и једном већ започето уједињење немачко није никаква сила у стању да задржи, најмање пак може то Аустрија, која је већ тако рећи свршила свој исторички процес и која преобраћају на сусрет иде пренашајући тежиште своје у Будим.

Али баш у томе њеном преображају може загрљај Немачке и Русије да угуши Атстрију ако се иста разоравајући узпротиви било првој било другој.

Специјална аустријаномания сувише на то бије, што се Аусгрија у томе сретном положају надази, да може да бира савез било са Немачком било са Русијом. Дочим је немачки народ у Аустрији за савез са Немачком, има у највишим бечким круговима једна силна партија која у новој немачкој држави види највећу опасност по Аустрију, и која због тога жели да пошто по то изведе савез са Русијом. А има у Аустрији и таки политичара, који у Русији виде природног савезника у колико се Немачка и Русија наиме због изобиљне снаге коју су обе државе у стању да развију, кад тад морају сударити.

Па и Русија због тог изобиља у снази и због антагонизма између немштине и славенства — мисли на тај судар, те с тога нема савеза са Немачком.

Нама се пак чини да се у том погледу варају како у Аустрији тако и у Русији, и да државници на крми у Берлину и Петрограду најбоље чувају интересе Немачке и Русије кад раде на подпуном споразумљењу оба кабинета.

Судар између немачког и славенског живља још је у даљини, и неможе се збити пре него после решења источног питања. А можда би донде и сила цивилизације успела да осујети такав велики судар. За сада пак је општи интерес Русије и Немачке да преврат европског Истока заједнички предузму и то: Немачка на горњем, Русија на доњем дунаву.

Таку мисију Немачке и Русије као да су народи на европском истоку инстинктивно превидили, кад се оно и у рату од 1866 год. а и у немачко-француском рату радоваху победама немачког оружја. Од дунава до адријатског и егејског мора, код свију народа на европском истоку, који науци из Рима нису покорили, имађаху победе протестантске Прусије значај зоре лепше будућности. У томе преврату ствари видио се прелом силе римске цркве а надамо се да ће наскоро и власт полумесеца сломијена бити. После слободе Рима требала је да наступи и слобода Цариграда. Та Аустрија не беше само заклон католицизма, већ и заштита полумесеца; пак за то није ни чудо што се народи европског истока радоваху победама пруског оружја и што у сили коју уједињена Немачка у сјај-

ној борби против Француске задоби, увидоше у-једно заклон за своју будућност.

У овом смислу имала би Немачка у савезу са Русијом да изврши цивилизаторску мисију. Ствар је у томе да се народи европског истока опет придобију за европску наравственост, и баш Немачка могла би да помогне Европи, да Русија на томе земљишту неможе никаквог материјалног завојевања учинити.

С друге пак стране задовољила би Русија народну политику руског народа, кад би своје саплеменике а и браћу по вери у Турској еманциповала. За Немачку одржање Турске није догма. Шта више река немачке цивилизације, која си тако јако проби пута на исток, радије би да нађе тамо на таке елементе који у опште годе цивилизацији, него таке, који би јој се сасвим као непријатељи показали. Азијатско-турско газдовање је најмање способно зато, да припомогне току немачке цивилизације, и ако Русија хоће да из народног интереса унапреди еманципацију своји саплеменика по крви и вери, то Немачка има тим више интереса да то по своме културном позиву чини. Процес кристализације малих хришћанских држава у Турској има општи интереса по Немачку и Русију.

Никада пак констелација европске државне системе не беше пригоднија, да би се ова цивилизаторска мисија Немачке и Русије безпечније извршити могла. Кад би се данас Немачка и Русија прихватиле решења источног питања, то им се неби никаква сметња чинила. У њиховој би власти било да преобразе целу карту источне Европе, и то не само у оним деловима који строго засецају у источно питање него и у онима од земаља на горњем дунаву, који се односе к проблему коначног решења немачког питања.

И управо с тога, што се како у Берлину тако и Петрограду уме добро да оцени та свеза између источног и немачког питања, и што се интереси Немачке на горњем са интересима Русије на доњем Дунаву за истоветне држе, можемо тим мање да верујемо у тешњи савез Русије и Аустрије противу Немачке а тако исто опет у савез Немачке и Аустрије против Русије. Шта више ми се тврдо држимо тог убеђења, да ће споразум између Немачке и Русије, што га међусобни интереси изазивају, у даном случају на стварни савез навести морати. Овај споразум једва ли је пут цара Вилхелма у Беч пореметио а неће га ни пут цара Фрање Јосифа у Петроград пореметити.

У вишим круговима у Бечу могу се до душе велике наде на петроградски пут по цело стање Аустрије надвезивати. Нама се пак чини да је стање Аустрије по даном одношају између Немачке и Русије доста добро обележено. Аустрија се може томе одношају акомодирати, промену пак његову није у стању извести. А акомодација била би већ и у томе кад би Аустро-Угарска с једне стране помирила се са стањем ствари у Немачкој подпунце, и кад би опет с друге стране своју политику према истоку са свим променула. Као што неби Русија помогла Аустрији да ова себи поврати пређашњи положај у Немачкој, тако исто неби опет Немачка могла Аустрији у помоћ притећи, да ова што на истоку завојевати може, а још мање да пошто по то одржи владу полумесеца и да се мржња Хришћана против Аустрије пренесе на Немачку. Хоће ли се пак за Аустрију да потражи на истоку каква отштета, то би за комбинацију гледе немачких провинција у Аустрији била Русија бољи савезник, и за учињене услуге неби се баш накнада морала на истоку тражити.

Међутим ми смо тог убеђења, да ови евентуалитети по Аустрију не морају баш да проистеку из даног одношаја између Немачке и Русије. Ми још не пољамо то тежиште Аустрије у Будиму у томе смислу да немачко-аустријске провинције Немачкој, Галиција пак Русији у део падну. А тим мање држимо за могућу ту евентуалност да ће најновији пут у Петроград помутити споразум између Немачке и Русије.

Немачка и Русија у своме споразумљењу представљају моћ, која може на судбу Европе јако на исток Европе пак одлучно да уплиште. Немачка и Русија имају силе и моћи, да управо најважније европско питање, питање источно онако реше како им се хоће. Констелација за то је баш у овај мах најзгоднија. Аустрија није у стању да ту констелацију промене. На савез Аустрије са Русијом неда се ни мислити при оваком одношају између Немачке и Рисије. Аустрија може до душе неко помирење у Петрограду да изради, она може између Немачке и Русије неки скроман положај да заузме ако се пода ономе правцу у политици, који у Берлину и Петрограду већ назначише; али преко ти граница даље не може Аустрија поћи. Сви планови што се у Бечу с обзиром на Петроградски пут даље граде, морају се за илузорне сматрати.

Добар знак помирењу између Аустрије и Русије могао би до душе и у томе бити, што гроф Андраши главом прати монарха на путу у Петроград. Вели се да гр. Андраши управо у својој хонвидској униформи хоће да се у Петрограду представи. Свакако је то најбољи реванж од стране једног хонвидског вилагошког генерала. А посјети ли граф Андраши и Москву то ће у музеју што је у Кремљу угледати небројене хонвидске барјаке из мађарског рата, те ће га ови бар подсетити на то, да Угарска никад не може бити на то позвана да тера политику веле-силе, најмање пак да је у стању да упливише на политику таких двеју веле-сила као што је Немачка и Русија.

И добије ли бар ово уверење вођа аустриски извањски послова на путу у Петроград, онда је то већ велика добит по Аустрију.

Свакако се пак надамо, да ће пут у Петроград учинити стварну промену аустриске политике према Истоку. Ова пак промена може само у ономе правцу бити, који је у Берлину и Петрограду сагласно назначен, тај правац једва ли иде на одржање Турске, већ хоће да прокрчи пута решењу источног питања у интересу европске цивилизације и наравствености. —

ПРЕДЛОГ ЗА ОДЛУКУ

у погледу злоупотреба у панчевачком изб. срезу.

Пошто г. министар унутрашњих послова гр. Јулије Сапари, на интерпелацију белоцркванског нар. заступника Вић. Бабеша од 22. о. г. није задовољавајући одговор дао, наиме пак није се изјаснио, а још мање уверење дао, да ће истрага због догађаја поводом панчевачког посланичког избора бити свестрана т. ј. да ће окренута бити такођер и против званичних органа, и они бирача или кортеша, који су у интересу кандидата десничарске странке изгреде, безакоња, и насиља чинили;

пошто се и из саме истраге, која је у течају невиди, да се иста распростире, или да ће се распрострти на обе странке, то:

са разлога, што су званични, како управни, тако и изборни органи у течају бирачких припрема, и приликом самог бирања нар. заступника у панчевачком изборном срезу починили изгреде, безакоња и насиља која вређају како личну, тако и бирачку слободу и сигурност, и која тиме поткопавају темељ уставног законодавства, и уставне одговорне владавине т. ј. слободу избора нар. заступника, и тиме стварају опасан „прецеденс“ за уставан живот; и на основу података и факта, што су потписаним нар. заступницима као изгреди, безакоња и насиља речених органа до знања достављена, као:

1. да је перлезки срезки управитељ ц. к. капетан Сметана пре избора 19. (31.) дец. п. г. у затвор ставио из Перлеза: бираче Стевана Радојчића трговца, Петра Ивковића трговца, Илију Радивојевића учитеља и Иву Радивојевића земљеделца; из Рудолфсгнадна: бираче Иву..... Јосифа Шага, Лоренца Плеса, Јов. Келена; из Сакула: бираче Ст. Купусаревића трг., Анастасију Поповића учитеља, Николу Ердељана земљеделца; да је исти ср. управитељ за разлог затвора исти бирача просто навео „агитацију“ без ближег означења, је ли и у чему је било незаконите, или кажњиве „агитације“; да је исти управитељ по закону, који онда постоји, дужан, био, затворене најдуже за три дана суду предати; да је пак он исте и преко тога рока у полицајном затвору среске власти држао, да о њином затвору и узроку суду ни пријаве учинио није, него да их је без испита, без одлуке, и навода узрока затвора одпустио, и то оне из Рудолфгнадна 5-ог јан. 1874 остале тек 13 (1) јан. 1874, тако, да ови при избору, почетком 9. јануара ни су своје бирачко право вршити могли; и да је напослетку исти управитељ Сметана затвореним перлежанима казао: „да ће их држати, док му је воља, а они нека га туже, где хоће,“ а учитељу Радивојевићу да је рекао: „да ће га у затвору држати, док не иструне,“ којим је изразима како грубу самовољу своју показао, тако и углед више власти повредио, и тиме поштовање закона и власти повредио, и тиме поштовање закона н власти у очима прогоњених грађана компромитовао;

2-го да је сресни управитељ у Ковачици, Мађаревић, у затвор ставио из Уздина: 5 јан. о. г. баш у очи божића источне цркве, Матију Ђорђевића трговца, Танасију Бошка земљеделца, Јована Олђа земљеделца; из Опова ћурчића, ћурчију, и Ненадовића учитеља, напослетку трговца Арсу Милорадића из Уздина, кога је у Панчеву затворити дао 9. јан. после гласања, да је исти срезки управитељ речене Уздинце затворио на просту лажну денунцијацију кнеза Јона Теодоровића због тобожње увреде Њег. Величанства, што се и тим као неосновано показало, што су исти људи од суда 13 јан. о. г. на слободу пуштени, што се неби догодило, да је било оног кажњивог учина, да је исти управитељ оповчане затворио само зато, што су при доласку владиног кандидата викали: „живео Полит“! и што су на грдње владиног кандидата противу опозицијоног кандидата примећавали; услед чега их је суд такођер 13 јан. слободне пустио;

3 да је сресни управитељ Сметана, као што ће С. Ђорђевић, Марко Стефановић и Гл. Димитријевић из Перлеза посведочити, јавно претио да ће кандидата опозицијоне странке дра Мих. Полита, ако овај бирачима говор држао буде, и већ изабраног тителског посланика дра Лазу Костића и башахидског посланика дра Свет. Милетића, само ако у Перлез дођу, дакле без обзира на какво дело затворити, и односно ове последње затворити *морати*, тим је на неки виши налог указивао, у ком првом поступку његовом лежи незаконити и кажњиви атентат на уставну законом ујамчену слободу саобраћају кандидата са својим бирачима, и по томе на морални темељ слободе избора, и на верност законитог израза опште воље; а у другом поступку лежи незаконити и кажњиви атентат на имунитет посланика, и на саму личну слободу грађанску;

4. да је перлешки сресни управитељ Сметана збацио кнезове, и то у Перлезу Радивојевића, у Сакулама Поповића, исто тако кнезове у Ченти и Томашевцу, а у поснедњем месту општинског бележника Л. Илијћа, без икаквог другог узрока, до једино због тога, што су били за кандидата опозицијоне странке, у чему лежи незаконито утицање и кажњиви притисак органа политичне власти на бираче, и по томе кажњива повреда слободе избора, и гажење устава и закона;

5. да је сресни управитељ у Ковачици, Мађаревић, после панчевачког избора суспендовао подкнеза у Уздину Адама Лифа, за то, што је овај обећао био, да неће ићи на гласање, а ипак је отишао, и гласао на опозицијоног кандидата, ком је суспендовању за узрок сресни упрарттељ подметуо: „опетовану непослушност“; даље да исти управитељ сад после избора води истрагу о том „ко је бираче наговарао, да гласају на опозицијоног кандидата?“ што по закону истраживати нема право, и што обоје сачињава незаконити притисак на бираче, и то у последњем случају притисак на будући избор;

6-то. да је сресни управитељ у Ковачици Мађаревић, бирачима из Уздина на поласку њиховом на биралиште, на јавној у бившој крајини уобичајеној заповести прописао пут, којим ће, и то не правим путем преко Црепаје, него заодним преко Падине у Панчево на избор путовати; да је на тој заповести у присутству управитеља бирачима обећана дневница од 60 к. од особе и безплатно јело и пиће, и да је он речени управитељ исте бираче у Панчево пратио и водио, који поступци сачињавају незаконито утицање и кажњив притисак на бираче, шта више и подмићивање бирача, и по томе кажњиву повреду слободе избора и подкопавање устава и закона;

7. Да је кнез у Новом Селу по наредби дотичног сресног управитеља Цеха бирачима исправне легитимацијоне — цедуље, које је по надлежној наредби требало у селу пре поласка на биралиште раздати, тек по доласку на биралиште у Панчеву, и то на опетовано заклетвање раздавати дао; исто тако да су цедуље и Рудолфсгнаденњањима тек у Панчеву пред гласањем раздаване, чим је не законито осујећење бирачког права покушавано;

8. да је сресни управитељ у Панчеву ц. кр. капетан Радосављевић, био у присуству и тиме ауторисао следећи чин романског проте у Панчеву Симе Димитријевића кад је овај други дан божића источне цркве 7 јан. т. г. у Овчи после литургије бираче сазвао, говорио овима: „да владин кандидат Ал. Стојачковић има кључ Њ. Величанства, и тиме моћ, да им сваке могуће користи набави; да је он Уздинцима већ набавио ране и новаца, напослетку да ће они натраг добити ритску, населбинама уступљену земљу, ако гласају за владиног кандидата, а у противном случају, да ће и садању ритску земљу изгубити“, као што то сведочба под ·/. показује, што све сачињава не само незаконити притисак, него и обману и подмићивање бирача са ауторизацијом, дакле и пододговорности политичне власти;

9. да је подпредседник изборне комисије, Мишка Ковач намерно осујетио течај и свршетак избора посланика у Панчеву тим, што је у напред пред повереницима изборне комисије изјавио да ће избор осујетити, ако види, да ће опозицијони кандидат добити већину; да је исту намеру и делом посведочио изјавив се 11. јан. на ноћ болестан; да је то посведочио и јавним шетањем по вароши сутра дан до подне; и да је болест, коју је навео, само празан и неоснован изговор био, пошто би наведена болест морала му у напред бити позната, те неби се био смео подпредседништва ни примати; да је дакле Мишка Ковач пристрасним, намерним и скандалозним осујећењем избора у ком је на 10.000 бирача 4—5 дана и ноћи, на цичи-зими безуспешно провело, повредио право и интерес бирача, а устав, закон и углед владе компромитовао;

10. да је у Панчеву 8. јан. у очи избора без навода узрока затворен стари грађанин Петар Барјактаровић, и стављен у магистратску тавницу, где се највећи зликовци затварају; да је изборни председник Јов. Бугарски истога, после два дана кући пустио, но с тим, да све до после избора остане у кућевном притвору, кога је тек 13. јан. опроштен не сазнав узрока затвору и притвору, и украћен у свом бирачком праву, да је исти председник Ј. Бугарски другог дана избора 10. јан. затворио панчевачког трговца Свет. Суботића, зато што је неке Романе из Јабуке и Глогоња на њихову жељу одвео у кућу Стев. Вранешевића, где је посланик Бабеш био, и да је истога у затвору држао, до сутра дан у вече без икаквог законитог и основаног узрока, чим је председник власт своју злоупотребио, и личну слободу грађана на кажњиви начин повредио;

11. да је срезки управитељ Цеха, кад је белоцрквански посланик Вић. Бабеш пре избора у Ново Село стигао, одма овоме послао кнеза Ортопана, да му изручи упрарителјев налог, да се одма удали из Н. Села, што ако Бабеш и није без писменог налога учинио, ипак сачињава атентат на личну слободу грађанина, и на посланички имунитет, тим више, што управитељи кортеше, који нису били бирачи, и који су као неки адвокат Јанковић, у Уздину са обећањем новаца и ритске земље, кортешовали, не само да нису уклањали, него су јим још на руку ишли, и с њима заједно кортешовали;

12. да је председник Јов. Бугарски у течају избора у Панчеву, 9. јан. о. г. као што записник показује сведочи без икаквог законитог повода и основа под претњом употреблења силе принудио земаљског заступника Вић. Бабеша да се удали из Панчева, чим је како грађанску слободу повредио, тако и кажњив атентат на посланички имунитет учинио;

13-то да је изборни председник Јован Бугарски бираче опозицијоне странке на нечувени и нечовечни начин кињио (вексирао) чрез то, што у наточ уобичајеном уставном реду, и у наточ жеље и захтеву изборне комисије и бирача, није хтео у напред означити ред, по коме ће поједине општине на гласање долазити што је у овом случају тим нужније било, јер се изборни срез из многих села и 10,000 бирача састоји, и јер су на тај начин бирачи опозицијоне странке принуђени били у неизвесности 4—5 дана и ноћи на цичи зими под ведрим небом проводити, незнајући кад ће на које село ред доћи; даље, да је исти председник у наточ заклетви својој пристрасност показао тим што је бирачима из села за које је знао, да су за деаковског кандидата, приватно на знање дао кад ће које на ред гласања доћи, и што је у истој пристрасности већ на гласање позвана села Ченту и Фаркаждин од гласања удалио, да предухита гласање оних омољичких деаковских бирача, који су се иза свога, пре тога гласавшег села задоцнили били, те су по већ изреченом а и на обичају основаном правилу требали до последка бити остављени, што је повода дало препирци у комисији и фактичном прекинућу изборног чина за неко време; да је напослетку председник Бугарски кортеше деаковске странке Плуга, Видовића управитеља реалке, Витигшлагера и друге у свако доба на кортешовање пуштао у локалитете, у којима су већ на гласање позвани бирачи бавили се, дочим ни самим повереницима опозицијоне странке, није тамо приступа дао; напоследку да је председник пристрастиост своју и тиме показао, што је од полиције затвореног Плуга, који је са четом свакојаки људих људи напао на крчму, у којој су новоселски бирачи мирно бавили се, и онде постављањем врата и запаљењем косе крчмарице скандале починио, на слободу пустио и тим на даље изгреде ауторисао; који поступци Јована Бугарског сачињавају не само пристрасну и нечовечну злоупотребу власти. него и преступ заклетве.

На основу дакле које наточни, које осведочени и истрагом осведочљиви података и факта; и са разлога: да се с једне стране разнешени премда неосновани гласови, догађајима, који су се у панчевачком изборном срезу до избора и о избору збили без сваког испита и доказа приписује карактер, који је раздраженост у неким круговима до тог ступња довео, да се на ванредне мере помишљало; с друге пак стране да је народ у панчевачком изборном срезу поступцима званични органа у току бирачког кретања огорчен, и на самом прагу ступања у уставни живот таким мерама предусретнут, да је неповерење и незадовољство опште постало; да је дакле у интересу земље и уставности, да се безпристрасним извиђењем обострани навода и жалба и истини у траг уђе, и да се искорењем злоупотреба поверење поврати и у корени; стављамо следећи предлог за одлуку: нека ш. дом изволи закључити: да се министар правосуђа и министар унутрашњи послова упућују, да истрагу у погледу панчевачког посланичког избора распростру такођер и на злоупотребе, незаконите и кажњиве поступке званични, како управни тако и изборни органа, и у опште на незаконите и кажњиве изгреде кортеша; да исти министри сваки у свом кругу и путем надлежни органа ту истрагу што пре извести даду, и о резултату, као и о учињеним или намењеним мерама представничком дому образложен извештај поднесу.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Обзор“ доноси са „Крке“ следећи чланак, који излаже „стање у Далмацији“ и ког ми за то у пуној целини саопштавамо, што нам се види да је објективно написан а у њему прикупљени сви моменти, који су данашње растројено стање тамо проузроковали. Чланак тај гласи дословце:

„Неће се претерати, ако се садање стање у Далмацији означи веома неповољним за нар. странку и таковим, да мора на се повући пажњу свакога који се брине за добро народа. Треба дакле умереношћу, али ипак истинито, потражити узроке, који су га произвели,

Од онога дана, кад је Стефан Љубиша постао председником сабора нашега, почиње разсуло народне странке, разспад у друштвеном њеном животу. Пре него што он имаде несрећу бити главом земље, није био ни предметом наругивања за своје непријатеље, ни сажаљења за своје присташе. Оно именовање, акопрем обављено правом круне, сваки народњак оћути као ударац народној ствари. Народни заступници, кад пођоше на сабор г. 1870 били су одлучни присилити га својим држањем на оставку. Но брзо се уверише, да Љубиша има велики ослон у наместнику Родићу, који је усљед догађаја у Боки, особито на препоруку Љубишину постао намјестником те није могао, да му неодврати услуге препоручив га од своје стране за председника сабора, прибави му још витежки крст. —

Резигнацијом заступници примили су Љубишу за свога председника пак и земаљског одбора, а то бијаше прва њихова погрешка.

Не зато, јер Љубиша није имао прошлости, имена, положаја, уплива или ума, да ли зато, што његов дух није био одгојен на врле примјере оплемењеног чувства и тежње за грађанским крепостима и врлинама. Он остаде човјек са простом наравном тежњом за ситне плетке нелепа обичаја двостручних и троструких негоцијација, са становитим правцем, никад речи недржати. Такав човек мораде у кратко постати погибељан странци, из које је никао, али у којој би и данас без Родића био остао најнезнатнији.

За првом мораде следити и друга погрешка народних заступника. Љубиши није било доста бити главом земље, њему се још хтјело бити изаслаником у царевинско веће, да тамо куша бољу срећу, уз пример Гискре, Куранде, Хопфена, и других коловођа. Он збиља, уз чудо заступника постави своју кандиддацију. Свак се тому отимао, нитко на то ни непромисли; али што уверење немогаше извести, то задоби лукавштина; те одципљење православних гласовање против сједињењу, закрчење при Родићу сваког предлога већине сабора, напокон и ласкање клерикалцем, бијаху средства којими је он свој избор за царевинско веће извојевао. И збиља Павлиновић и другови повероваше ономе, који год. 1871. изневери народну странку у сабору, кад се радило да Рулић заједне у царевинско веће. Али онај избор бијаше друга голема погрешка заступника народних.

Још није било дошло до искушења, па су ствари мирно текле, и није се осећало да је Љубиша у Бечу само за себе и своје користи, те да су му девета брига начела и част странке. Под Хохенвартом би разпуштено царевинско веће, пак опет народни заступници изабраше га у Беч, почем је сватко знао, да Љубиша није привржeник федерилистичкога устроја Аустрије, а још мање сједињена с Хрватском, и да је њему утилитарна политика најмудрија, која истим до тада неодвисним Бокељем поче се милити. Избором његовим по други пут народни заступници се подадоше њему на милост и немилост, јер он одтада и Задру и у Бечу заступаше земљу, а уз Родића збиља постаде одлучујућим фактором њене судбине.

Но брзо надођу и „избори за невољу“ у царевинском већу, и онај који хоће да нешто буде, а неможе ван кроз владу, показа јој се одмах готов на службу. Далматински заступници у земљи и други родољуби, узеше гласовање наше петорице у Бечу за онај предлог као посљедицу опортунитета, с разлога што би министарство било могло лако разпустити сабор и прибавити себи повољну већину, а тек од мала бијаше већина народна почела равнати са послови земље. Ова бојазан разпуста сабора и губитка већине жалибоже брзо се показа моралним притиском, који заступнике корак по корак принуди на свакојаке нужде.

Отвори се сабор у Задру, и народни заступници сабрани у клубу, с опортунитета оправдаше поступак петорице у Бечу; но што је много теже оставише јим слободно руке гледе новога питања реформе избора за царевинско веће. Тако заступници народа узеше тешку одговорност пустити на вољу петорици, познатим као владини људи, да они одлуче, да земља губи своје право непосредногa шиљања посланика из сабора. Ово је жалибоже исторички чин, који се неда помрсити никаквим потњим кораком. Да се боље утврди значај сервилности петорице, место Будманија, који положи мандат изаслаше заступници витеза Фонтану.

Одавде почиње разкол међу истим заступницима, јер се поштени Дубровчанин са Монти-ем одцепише од клуба. Петорица из Беча обећава обиље божјега дара, ако буду држали с министарством, а није већ нико двојио да ће они гласати за изборну преинаку, после очитовања министра Лассера у уставном одбору. Но петорица пристадоше и у такову деобу изборни котара у Далмацији, која разтрзава народне бираче, и даје особито у градови превагу противницима.

Недати напутка посланицима беше највећа погрешка. Јер у таком важном питању морали би били заступници везати налогом *за* или *проти*. Текар кад су Пољаци стално одлучили, да ће гласати против владиног предлога, пренуше се народни заступници у Далмацији, и стадоше телеграфски купити од другога налоге за петорицу, да и они гласају против изборне преинаке. Сви се нису одазвали, али петорица одговори оним, који су их сад тек тели везати напутком, да их несматрају компетентним, јер да им је сакупљени клуб у Задру оставио слободу гласати по њиховом бољем уверењу Касно је већ било одвраћати петорицу од владине струје у коју су већ од године дана били утонули, и свако је већ увиђао погрешку заступника, што нису решили питање у клубу, неодвисно од сваке комбинације политичке, радећи о начелу: да ли сабори иходу сами себи одузети моћ поделену им уставом. Тад започеше оно злокобно просведовање оних, који су телеграфички налагали у задњем часу петорици, да гласају против владиног предлога, као да би онај кукавни протест могао опрати љагу нанешену народу од његови заступника. Просведујући заступници позваше тада обћине и корпорације на изјаву против петорице, а кад јим Родић запрети распустом, опет затворише „Народни лист“ оним, који су тима изјавама касно дошли. Кукавнијег призора није још доживела ова јадна земља.

Да је барем овај просвјед био политичан, кад није могао земљи опрати лице. Али догоди се и горе. Влада бечка упозорена о противности заступника, дотично већине народа према закону о изборној преинаци, почне се од њи одвраћати, те са срамотом доживисмо штету. Влада бечка била је наиме на време упућена о тежњама заступника противни држању петорице, те им изтргне моћ из руку, и повери ју петорици, неби ли окренули мњењем земље. Ови си збиља утубе у главу, да имају каква уплива у народу, стану се на своју руку организирати, као тобожња странка, и средством владе утемеље гласило, којим почеше тровати народну странку, будећ особито удремане страсти верозаконске и племенске. Ово недело потекло је од оне катилинарске ексистенције, која одлучи закопати собом и народну странку, и овој несретној тежњи можда и сам незнајући, пружи руку барун Родић.

Приближавало се време изравних избора за царевинско веће и петорица, са свом моћу поклоњеном јој од владе, стаде радити себи у прилог, да јој народ тобоже оправда гласање од 6. марта; па кад је увидила, да ни за једнога нема изгледа, онда је из инкоса подупирала противнике, само да њезини такмаци не буду изабрани. Бока-которске, у којој када је Љубиша почео радити, да себи осигура избор, уз помоћ Родића и владике Петрановића, по нешто подупртим и од владе црногорске с далеке руке, да угоди, аустријској влади; сва Бока знаде, како је Љубиша агитирао за Бајомонтиа против Пулића, и за Келера против Пуцића. Бајомонти му је био ортак у конзорцији за жељезницу, те се један надао, да ће, буде ли му друг у царевинском већу пре добити концесију и тим неизмерно благо, нерачунајући с финанцијалним „Крахом“. Једва у Боки, која се обећањма даде заслепити, избрисав тако своју прошлост, изабра, подпопором владини органа, једнога од петорице незнатан број бирача, друге никако. Раздор и деловање владино противно народној странци, дође на срећу аутономашем, који изађе изабрана већина за царевинско веће. Од три народњака, једнога су већ ево истиснули, а какав ће бити успех код поновљенога избора, незна се, само се зна, да ће влада, противници, пак петорица отеготити изновични избор Кланићев.

Међу тим састаде се сабор. Аутомаши положише своје мандате, да присиле владу на распуст сабора, те да им помогне до већине, пошто обстоји збиља антитеза међу већином у Бечу и оном у Задру. Влада је привремено пустила већину, да сврши свој посао, а нема сумње, да ће до првога састанка распустити сабор и сакупити већину себи повољну, ма како се садашња народна уклањала сваком сукобу с њом. Свако увиђа, да ово стање не може трајати, па се више нико незаузима за рад саборског или земаљског одбора. Што се под сваку жртву хтело запречити, т.ј. распуст сабора доћи ће по себи скоро, само што ће жалибоже касно, јер да се лане обавило, ми би били на истом темељу само не понижени, без одушевлења и јединства.

Уз овако жалостно стање још влада у земљи намесник Родић, заухвано не својом вољом, већ по савету Љубише, који осећа, да би се одлазком Родића вратио у своје ништавило. Незгода, која га је ту скоро стигла, избавиће од неприлике њега и владу, те морамо очекивати промену у особи намесника, јер дух владања према народној странци, већ се променуо од времена просвједе заступника против гласања петорице. Влада као свака која се жртвом уверења послужи којим заступником, већ одбацује петорицу, те се подала новим присташима и бољим пријатељима. Земља материјално није добила ништа, јер иста жељезница није него обсена погледом на њене увете, а морално је све изгубила. Доказ посљедњи избор за сабор.

Ово је данас наш положај, сакривљен од наши заступника, који су с погрешке у погрешку, доспели у данашњи шкрипац. Настаје сада питање, шта да ради народна странка? Имали се она сматрати побеђеном или сатрвеном? Додуше није више данас одушевљења ни пожртвовања, свак се политике кани, и пропушта срећи ток ствари, неимајући наде, да ће садашња већина заступника моћи поправити почињено зло. Петорица се још бани, њено гласило још трује народну странку те ми у распусту сабора не увиђамо несрећу него препород странке, којој се хоће нови људи, старога програма, и више значаја. Зар да жалимо изгубити садашњи земаљски одбор? Ја незнам јел се тко с њим дичио. Зар да се бојимо изгубити већину у сабору? Та боље бити у мањини, а нешто вредити и код владе и народа. Речју народна странка у Далмацији треба да се препороди, ако хоће да даље ступа свом развитку, а не распадне садањим развратом.

Пре свега треба странци главе. Жалибоже ми до сада неимамо човека, који би се био самосталношћу, окретношћу и одличношћу, главом странке изтакнуо. У Задру сматрала су се двојица таковима, али се нађоше без војске. Наши противници нас могу научити, што вреди једна признана глава. Овом код нас неможе други бити, осим кнез Рафо Пуцић, који већ лане показа политичку мудрост, одступном из клуба, неодобрењем закључка већине. Други неможе бити него удо, нипошто глава странке. Посље долази програм. Без околишења, без затајивања, програм наш мора да буде сједињење. Народна странка у Далмацији неможе у централизираној Аустрији задобити својих права, а још мање аутономије, да се развија и земљом управља. То јој једно може пружити Хрватска и Славонија ревидираном нагодбом. Крајине хвала богу нема, те је пао онај жељезни зид, који нас је растављао, а сваки домородац мора да навиди садашње стање Хрватске и њену унутарњу управу. Али треба овом нашем народу заступника као што је Монти који неноси само на усти, него у срцу и с уверења сједињење; који љуби хрватско слово, а не само се ш њим делектира. Ми неможемо него тим програмом бити у опозицији прама Бечу.

Нами треба на трећем месту еманципирати странку од религиознога фанатизма и племенскога предмућтва. Нека нас противници наши у том науче. Више наше свећентсво стоји уз аутономаше који нису римљани, а њихово је гласало баш противно римској цркви. Али инак су сложни у политичким назорима и тежњама. Ниже је свећенство народно већином, али зато нетреба нам његове религиозне назоре пренети у наше заступство, а још мање у његово гласило, како то досада бијаше. Ми смо политичка, а не религиозна странка, код нас нма различитих мишљења у вјерозаконској струци, пак није нам нужда с тога се гледишта цепати у политичком раду. Нека сваки заступник следи своје уверење, јер задаћа им није обранити римску тезу, него унапредити народ у земљи. Под Нодилом није народно гласило одтуђило ни следбенике римске ни грчко-источне цркве. Ако који заступник мисли сљедити језуитска начела устроја цркве, просто му, али несмје на то тјерати сву странку, нити њено гласило. Тај заграбљени монопол мнења, треба да једном престане, ако ће бити слоге и мира у целој странци.

Ово је стање наше, жалостно и тешко веома, али зато није здвојити. Нема несреће, ма како големе, која може учинити да здвоји један народ Није болест, него видар, нису оклности, дали дјело владе стално противне, која може чинити да здвоји један народ. Изглед је жалибоже туробан, и оправдава сваку бојазан; али кад је на коцки добробит народа, тада сама сумња о његовом напредку овлашћује на испитивање његова стања и на упоравњење средства, да се одкупи.

Ја сам једно по свом уверењу и истинитости одкрио стање наше неповољно, јер ми није до своје, него до народне сврхе. Ако сам био можда где преоштар у разсуђивању, у које нас заступници свалише, оправдавају задости горчину срца. Ми можемо тражити од њих: где нам је домовина толиким трудом нашим, пожртвовањем и муком вам предана сложна и јака, данас постиђена и разтргана? Можемо их још запитати:

. . . . Quo tenditis ultra?
Quo fertis mea signa viri?

Ми полажемо нашу наду у нов избор, и ако у мањи, надамо се задобити значаја, ума и крепости. —

Г О В О Р

којим је заступник *Борлеа* у име народносне српско-романске странке мотивовао предлог за допуну задаће одбора 21-рице, (види тај предлог у прошлом броју овога листа) гласи овако:

„Славни саборе! Ради тога, да престане постојећа земаљска незгода и заплети изволела је кућа изаслати одбор 21-норице, да се светују о томе шта треба да се уради у шта је нужно да се измене како у новчаним тако и у администрмтивним питањима, да се земља спасе из незгода и заплета и да о ономе и чему се сложи поднесе сабору извештају. У овоме одбору заступљена је свака странка сабора осим такозвани народносни посланика.

Ако ова незгода и ови заплети тиште сваког грађанина а нарочито саборског посланика, за цело да тишти десет пута више немађарске посланике јер на ове утиче не само жалосно стање земље и до зла бога худоматеријално стање народа него на њих жалосно утичу и духовне или народносне жалбе.

И ма да се нажалост држи да ће спомињање тих народносних жалба немађарских народа у ово доба у неких побудити дражења, уза све то не да се порећи да у немађарских народа а нарочито у Романа и Срба влада јако уверење, да ако се учине ма каква расположења и промене, ако се, што би произволело опште задовољство, не узму у обзир и не испуне праведни и правични захтеви немађарских народа то земаљска незгода и заплети опет не могу престати.

Пошто сам и са више једномишљеника у том уверењу, то нас родољубиво осећање гони, да ово своје уверење у интересу отачбине не притајимо и сматрамо за строгу домољубну дужност да предамо кући на ово односећи се предлог за одлуку.

Ми сл. кућо! не прописујемо никакве позитивне уступке, за просто сврћамс пажњу сл. куће на једно питање да ако се то сретно и справедљиво не реши, не може се по нашем уверењу наша домовина опростити каламитета, заплета и општег незадовољства, —

Д О П И С И.

= Пешта 3 февр. Данашња мађ. „Реформа“ доноси белешку о том, да је као јучедан међу заступницима „народности“, што су на крајној левици, вођена расправа о том, да ли да сви заступници те странке у „маси“ положе мандате, и да се повуку за линију пасивне опозиције, да је пак већином гласова решено, да не полажу мандате, но да је г. Ал. Мочоњи остао при својој намери, да мандат положи; за сад вас на брзу руку о томе толико извештавам, да о подагању мандата јесте било разговора, али не „јучедан“, него неколико дана пред тим, и то не у конференцији заступника опозицијоне странке, него у предконференцији шесторице, који су покренули питање о заједничком кораку, што је предлогом десеторице учињено, и то је био разговор поводом изјављене намере г. Ал. Мочоњија, да се он одлучно решио, да мандат положи, а то за то, што ни најумеренije заступање „народности“ на уг. сабору нема, нити може, имати резултата; да увиђа, да је жешћа опозиција будућности ради нужна, но да његова природа није за таку опозицију, зато ће пре него што би ћутањем морално се истрошио, и свакојаком тумачењу повода дао, одступити до згоднијег времена. Г. Мочоњије је истина и у конференцији странке своју намеру изјавио, и при њој остао, али том приликом нити је учињен предлог полагања мандата „у маси“ нити је о томе дебатовано, и што закључено. Ту је други посланик један натукнуо: не би ли целисходно било да сви у маси положе мандате, али не ради тога, да се ступи за линију пасивности, него да се опет и опет бира и мандат полаже. То су сви остали нашли да није целисходно. Други пут више о том.

Перлез 1 фебруара. Помоћу неких намет синова почео је поменути солга да ствара себи странке и то на најнепоштенији начин. Ево како:

Наш кнез Жива Радованов, који је неко време био десно крило Сметаново буде суспендован.

Овог недела у општини — због чега је и општ. представништво више пута тужбе подизало без успеха јур брањаше солга, — произвела су највећу огорченост у народу и једва чекаху да га се отресу.

Лајтер познавајући расположај народа према кнезу употреби ту прилику, те преко својих шпиона неког излуженог фелбаба Аркадије Жебељана, Раде Крстића, Љубе Милитова и Симе Константиновића (попино дете и бивши поштар, који због својих дугачких ноката службе лишен беше, — укратко, људи којима у дневнику живота им само прне пеге забележене стоје и чија прошлост и садашњост испод нуле непоштења стоји, — преко ти људи дакле науми Сметана, да оствари своје намере.

Први им посао, што су подигли тужбе против читаве општине. Сметана им даде инштрукције, те прошле недеље, кад је представништо под председвиштвом наметнутог кнеза пензионярца Јовановића држало веће, грунуше њих 15-рица у општинску кућу дерајући се доле са кнезом и општинарима. Сметана је био у скупштини, и наслонио се беше на сто гледајући како му верне слуге ваде кестење из ватре и тек кад га општинари опоменуше да је то демонстација и побуна као из мртви поче питати своју најмљену чету шта жели? Они искаху да се наново бирају општинари и кнез. Сметана тек тада извади из џепа тужбу потписану од наговорени побуњеника, у којој се кнез и општинари оптужују . . . . Сметана хтеде дела кнежева на читаву општину да свали, како би их распудити могао, но представништво га опомене на силне тужбе које му поднеше, те тако нареди истрагу. Но као што се говори распустиће читаву општину. По селу се купе потписи, но нитко незна на што се потписује; као што извесно чујемо: потписи се купе. да се уништи закључак пол. опћине, у ком је нарећено: за 7.300 фор. што је из бившег Гренцфонда на нашу општ. пало, и које је новце пол. општина поделила међу прав. црквеном и католичком општином за установлење *школског фонда*. Сметана хоће да се чисто мађарско-немачка школа за те новце оснује и у то име: преваром купи потписе.

Друго. Полит. општина дала је прав. црквеној опћини 400 ланаца а католичкој црквеној опћини 100 (пети део јер су католици на $^1/_5$) за издржавање школе, цркве, свештенства и учитељства. Проти тому подигнута је парница све интригом католичког попа и Сметане.

Дакле као што видите те две страри и приближавајући се избор гоне га да створи себи угодну општину, како би до цели дошао. Но будите уверени да ће и ово чудо три дана трајати и да му тај напор неће створити повољне околности да створи себи странку. Јер људи тако рећи „с неба па у ребра“ натерани беху, но кад виде куда то води повућиће се натраг. А то ће бити, јер ни ми не дремамо. За сад је ствар још замршена а куће појединих људи опасане стражом од шпиона и његових људи. Што даље буде јави ћу вам.

СЛОВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

СРБИЈА. Званичне „Српске Новине“ доносе беседу, којом је кнез Милан 27, јануара закључио радњу овогодишње ванредне скупштине српске, која је, како је познато држана била у Крагујевцу. Беседа гласи:

„Поштовани посланици. Пошто сте на редовној скупштини посвећавали труде и пажњу вашу испитивању и решавању поднесених вам мојом

владом законских предлога и других питања земаљске користи, ја сам за добро нашао, и после истеклог вашег трогодишњег посланичког пуномоћства, сазвати вас у ванредну скупштину да неколико хитних и неодложивих предмета испитате и решите

Они су у јучерашњој вашој седници исцрпљени, и тиме се завршује ваша радња.

Скупштина, коју данас закључујем донела је у свом трогодишњем периоду један низ закона, који ће без сумње добрим плодовима уродити за нашу милу отачбину. Ја се за сретног сматрам што вам могу изјавити моју благодарност; и са тим се сећајем у срцу са вама праштам, желећи вама срећан пут, а милом нашем народу у свему срећу и напредак.“

НОВИ САД. Јуче је била седница епарх. административног одбора. У идућем броју донећемо кратак извештај о радњи тога одбора.

— На вечерној забави са игранком која беше у недељу 3 фебр. у корист „српског народног кола“ било је чиста прихода 113 фор.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ“.

Пешта 5 (17) Данас Костић интерпеловао Сапарија због забране народносних застава; министар одговорио без разлога, али му одговор узет на знање. Предлог још није предат.

Панчево 5 (17) фебр. 10 сах. 40 мин Каменка Јовановића и Тошу Бекића одведоше овај час због последњег избора у затвор.

ПРИЛОЗИ СИРОЧЕТУ ПОК. Л. ТЕЛЕЧКОГ.

Г. ђока Димитријевић и Г. Александар Стојић послали су преко уредништва „Заставе“ 20 ф. са следећим именима г. приложника, госпође: Марија Стојић 5 ф. Марија Поповић Пеци 2 ф. Марија Литачки 1 ф. г. ђока Димитријевић 2 ф. г. Исидор Димитријевић 1 ф. г. др. Ђ. Пејић 1 ф. г. Шандор Шимић 3 ф. ћира Секулић 1 ф. г. Никола Купусаревић 3 ф. г. А. Јовановић 1 ф. Свега 20 ф.

Ове је новце примио и предао одмах у српску штедионицу на име сирочетово АРСА ПАЈЕВИЋ, одборник.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ

„Правим подобајет похвала“

Приликом св. Савске свечаности у Фелдвару, пошто је местни учитељ г. В. Поповић у кратком али језгровитом говору разложијо од какве је користи школа по народ, приложише на фонд школски, односно на набавку: артије, књига и других потреба сиротој деци.

ГГ. Ђорђе Живковић кнез 5 ф. Јован Цветковић парох 2 ф Стеван Кирић парох 2 ф. Данчика Секулић свр. правник 1 ф В. Поповић учитељ 1 ф. М. Петић учитељ 1. ф. Лаза Кланић 2 ф. Рада Козаров 1 ф. Данило Слепчевић 1 ф. Мита Докић шк. управитељ 1 ф. Мита Ердењан 1 ф. Прока Козаров 1 ф. Арон Кланић 50 н. Тоша Гуцуња 50 н. Гавра Милаков 50 н. Тима Бранков 20 н. Шандор Ц етковић 20. н. Арсен Козаров 20. н. Ф. Кланић 20 н. Гаја Иванов 10 н. Иса Стефанов 10 н П. Н 12 н. Свега 21 фор. 62 нов.

Овој гг. приложницима у име школ. одбора овим изриче јавну захвалност МИЛОШ ЛЕТИЋ председник.

ЈАВАН РАЧУН

Приликом давања српске занатлијске забаве 23. јан. о. г. у корист занатлијске недељне школе.

Примање, од продатих карата и изигравања томбола на каси пало је 256.84 ф. Добровољни прилози: Др. К. Пејичић 2 ф. Др. П. Михајловић 2 ф. Браћа Јовановић 4 ф. Ст. Вранешевић 5 ф. Миша пл. Јовановић 5 ф. В. Боборони 3 ф Ђ. Милошев 2 ф. Н. Крчадинац 3 ф. Тоша Бекић 2 ф. Миша Јовановић 3 ф. Бр. Рајић 2 ф. Др. Ненадовић 2 ф. Др. Гаћански 2 ф. И. Атанацковић 1 ф. 80. Сава Петковић 2 ф. Ђ. Антонијевић 1 ф. 40 Ст. Обрадовић 1 ф. 40. Васа ћурчин 2 ф. Жика Стојковић 1 ф. 20 Б. Д. Николић 1 ф. Коста П. Јовановић 2 ф. Ж. Ст. нишић 2 ф. Тоша Журжул 3 ф, Св. Суботић 1 ф, 80. Ст. Милошев 1 ф. 40. Вељко Костантиновић 1 ф. П. Лекић 1 ф. А, Вуковић 1 ф. Н. Д. Поповић 1 ф. Св. Суботић 1 ф. 40 Јова В. Јовановић 1 ф. Дим. Стаменковић из Београда 1 ф. Ст. Живковић 1 ф. П. Барјактаровић 1 ф. Јев. Димитријевић 50 н. Душан Матић 40. Макса Марковић 40 н. С. Никифоровић парох 40 н. А. Вошковић 40 н. Ст. Николић 40 н. Ђ. Станковић 40 н. К. Чордан 20 н. П. Марковић 25 н. ћира Поповић 20 н. Т. Живковић 20 н. Ј. Д. Павловић 80 н свега 71 ф, 90н. укупно 298. ф. 74 н. чист приход 204 ф. 11 н.

На добровољним прилозима најтоплију захвалност изриче овај одбор

Панчево 31. јануара 1874.

У име одбора занатлијске школе.

ВЕЉКО КОСТАНТИНОВИЋ учитељ и перовођа. Т. ЖУРЖУЛ председник

СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа)

У среду 6. фебруара **„Роман сиромашног младића“**. Драма у 5 чинова, написао Октав Феље, превео С. Савковић.

У петак 8. фебруара: **„Осма тачка“**. Шаљива игра у 1. радњи, написао Морже, превео Ј. Хаџић. За тим: **„Муж у клопци“**. Шаљива игра у 1. радњи, с певањем написао Л. Стабло. превео Јоксић, музика од А. Милчинског. — На недељу по други пут: **„Љубавно писмо“**. Шаљива игра у 1. радњи. одКосте Трифковића.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У прошлу недељу изишао је 5-ти број „Глас Народа“ са овим чланцима:

1. Нашим свештеницима II. — Др. Вук Стефановић Караџић (Наставак). — 3. Здрав, чист ваздух. — 4. Слика „Младо Пастирче“, сликао Ф. Л. Тителбах. — 5. Са Села (Свршетак). — Листак: Шта бива по свету (наши крајеви). Различности. Од администрације: Исправак. Одговори администрације.

Лист излази сваке недеље на читавом табаку.

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

На годину	3 ф.
На 8 месеци	2 ф.
На 4 месеца	1 ф.

Претплату ваља слати А. Пајевићу у Н. Сад.

Од нашег календара

ПАНЧЕВАЦ

ЗА 1874 ГОД.

морадосмо штампати друго издање јер је прво давно пре божића разграбљено; од овог другог издања стоји још мален део на расположењу и ми с тога препоручујемо овај календар особитој пажњи српске публике да би себи за времена исти набавила.

Цена је календару 30 н. Ко 10 и више комада поручи добија га за 24 н.

Панчево 26 јан. 1874.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

НА ЗНАЊЕ.

Пошто је наш госп. Каменко Јовановић у политичном затвору, то се умољавају сви пријатељи да од сада своја писма ма у ком послу управ на подписану књижару адресују.

Панчево 5. фебруара 1874.

Књижара браће Јовановића.

ИСПРАВАК

У првом чланку прош. броја под насловом „Мађари и народносни посланици“ потврала се при преламању слога, кад је лист у штампу улазио, ова погрешка, која смисао ремети. У првом ступцу последњи ред стоји: побуде чинити могу — а реч „побуде“ место ту, треба да је дошла у други ступац у последњи ред иза речице: као — чиме би се и ту смисао попунио.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упразњена парохијска места у Беркасову, Војки, Илинци Лединци и Павловци расписује се овим стечај.

Конкуренти имају поднети опамо инструиране молбенице за четири недеље од дана првог уврштења овог стечајног расписа. 3—3

Из седнице конзисторијалне, у Карловци 24 јан, 1874 држане. КОНЗИСТОРКЈА АРХИДИЈЕЦ. КАРЛОВАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

При моме подручноме казалиштноме друштву, са којим намеравам у приморије путовати упразњено је неколико мјеста, за представљаче, а тако исто неколико мјеста за представљачице Примају се само они који су ма где досада на позорници приказивали. Сви који желе у друштво ступити, нека се пријаве за четрнајст дана од дана подписа са доказима где су до сада били, и са захтевима у смотрењу условља под којима би код мене ступити желили. Коме би потребно било форшуса за путни трошак — томе могу од 0—15 фор. послати.

Моји познаници, и познанице. имају првенство. Сваки се има обратити мени у Горњем Карловцу. 1—3

У Глини 30. Јануара 1874 год.

ФОТИЈЕ ИЛИЧИЋ. равнатељ нар. казалишта.

СТЕЧАЈ.

На упразњено место **књиговође** код банатске српске задруге за штедњу и предујам у Вел. Бечкереку, са којим местом скопчана је годишња плата од 1000 фор. а. вр. и обвеза кауцију од 2000 фор, а. вр. положити.

Просителји имају своје са инструираним доказазима способности у двојном књиговодству, досадањег занимања, и знања српског као дјеловодног тако и немачког језика, снабдевене молбенице одбору задруге до **16. (28) фебр. 1874.** поднети.

У Вел. Бечкереку 8, фебруара 1874 п. р.

ОДБОР

1—3 банат. срп. задруге за штедњу и предујам

СТЕЧАЈ

Оставком учитеља IV разреда при овдашњој VI разредној главној основној школи, упразњено је учитељско место Редовна је плата 500 фор. а. вр. и стан, односно 200 фор. а. вр. у име истог, — 84 фор. у име огрева 80 фор. за огрев и чишћење школе, 15 фор. у име школског паушала. Покатељи имају своје добро инструиране молбе до последњег фебруара овомеснном школском одбору поднети. Учитељу и забратом спадаће у дужност и у цркви појати.

У Седтомашу 24. Јануара 1874

3—3 ШКОЛСКИ ОДБОР.

ПРВА СРПСКА БАНКА.

ОБЈАВА.

ГГ. удеоничари прве српске банке овим се учтиво позивају на прву ванредну главну скупштину, која ће се одржавати на дан

10. (22.) МАРТА 1874. ГОД.

у Београду у обштинској кући у 9 сати пре подне.

ДНЕВНИ РЕД:

I. Извештај последном главном скупштином изабране рачуноиспитачке комисије о рачунима стања банкиног.

II. Избор рачуноиспитача за прегледање рачуна 1874. год.

III. Предлози појединих уденичара, који би у смислу чл. 44. правила били писмено поднешени управи двадесет дана пре скупштине.

Сваки удеоничар, који има по правилама приступа на ову скупштину и који жели на истој присуствовати, имаде своје удеонице, на једном од долеозначених места тридесет дана пре саме скупштине, (т. ј. до закључно 8. (20.) фебруара) уз пријем улазнице положити.

Удеоничари, који неби могли лично предстати на овој скупштини, могу другога удеоничара који има право гласања, писмено опуномоћити; но ниједан удеоничар неможе више од једнога удеоничара заступати а неможе ни за себе ни за другога више од десет гласова имати ни давати.

Удеонице са два равногласна списка могу се положити:

У **Београду** код Ликвидатуре прве српске банке.
„ **Бечу** „ господ. Едмунд Луис Тодеско.
„ **Пешти** „ Англо-Унгарске банке.
„ **Хамбургу** „ Комерц — и Дисконто банке.
„ **Новом Саду** „ Прве бачке трговачке и прометне банке.
„ **Панчеву** „ панчевачке штедионице.

У Београду 16. (28.) јануара 1874. год. **УПРАВА** прве српске банке.

3—3

ВЕНЧАНЕ ОПРЕМЕ

У ПОЛА ЦЕНЕ

ПРВА И ИСКЉУЧИВА

Творница рубља (Wäsche) и платна

А. ШТРАУСА, БЕЧ, ROTHENTHURMSTRASSE БРОЈ 21.

морала је зато, што радња још једнако слабо иде, цену све своје пренагомилане и од светске изложбе заостале ланене робе и венчаних опрема у пола обалити и осим тога ове приде (рабат) одобрити и то:

НА ДАР СЕ ДАЈЕ:

12 ком. чаршава ко пазари 25 фор.
1 чаршав за астал од дамаста ко пазари 50 фор.
12 ком. креветни чаршава, 1 ком. црвеног конофоса за навлаке, ко пазари 75 фор.
12 ком. пешкира, 12 чаршава и 12 салвета од дамаста ко пазари 100 ф.

Писмени се налози по посланим новцима или у наточ одма извршују.

Цене, јамчећи за изврсно ланено

КРЕВЕТНО РУБЉЕ

Ланене креветске навлаке, т. ј. за три јас ука и јорган 7 ф. 90, 9 ф. 52, 11 и 12. Прекројени по моди 4 мустре (десен) 16, 20, 25, 30, 40, 50 фор. Ручни везова (Handstickereien) у 400 мустара 38, 45, 50, 60, 70, 80, ф. 100, 120, 140 до 350 за кревет.

У нарученину за вежење прима се и домаће платно

¼ **платна** 30 рифи 4½, 5½, 6, 7½, 8, 9, 9½ ф. најфиније.

5/4 **платна** 30 р. 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 ф. најфиније.

¼ **холандског и ирландског** 40 рифи 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ф. најф.

5/4 **брабантског и ирландског** 48 р. 15, 16, 17, 18, 19½ фор. најф.

5/4 **холандског и билефелдског** 50 рифи 23, 24, 25, 26, 28, 32, 34 фор. најфиније.

5/4 **румбургерског** 54 рифа 25, 27, 29, 32, 35, 38, 44 фор. најфиније.

2 рифа широк 1 комад 18 рифи без поруба 17, 18, 19, 21. 23, 26 фор. најфиније.

Везени покривачи:
Од **беркаља** 2½ 3, 3½, 4, 4½, 5 ф. највећи.
Од **кашмира** 4, 4½, 5, 6, 6½ ф. највећи.
Од **свиле** 14½, 15½, 18, 21, 25, 28 ф. највећи.

¼ 30 рифи **црвени навлака**, све боје 4½, 6½, 7, 8, 9, 10 најфинији.

Schnürl-Barchente 30 рифи 10½, 11½, 12½ 13½ најфиније.

Шифона и енгл. ширтинга 30 рифи 8½, 9½, 11, 12 фор. најфинији.

Женски кошуља, од истог платна 80 мустара везени 1¾, 2, 2½, 3, 3½, 4, 4½, 5, 6½ најфиније.

Женски гаћица од ланеног шифона и бархента, 60 различни врсти, глатки, по моди везени и фант. 1¾, 2, 2½ 3, 3½, 4, 5, 6, 7, 8, 9 и 10 ф.

Корзета од шифона, батиста, перкаља, батистшиирла и пикебарента у 80 извода глатки, везени, фант. 1¾, 2, 2½, 3, 3½, 4, 4½, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 14 и 15. фор.

Долњи хаљина од шифона, перкаља-батист-шпирла и пикепархента у 76 извода, костима и шлепова, глатки по моди везени и фант. 2½, 3, 3½, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13. 15, 17 и 19 фор.

Пешкира и салвета, од цвилиха, дамаста на туце 3½, 4, 4½, 5, 6, 7, фор.
Desert 2½, 3, 3½, 4, 4½. 5, 6, 7, ф. на туце.

Чаршава, од цвилиха и дамаста за 6 особа са салветима 5, 6, 7, 8 фор. најфинији.

Астал-застирача, од цвилиха и дамаста, ланени:
за 6 особа 1 ф. 80, 2½. 3, 3½ и 4 фор.
за 12 „ 3¼, 4½, 5½, 6½, 7 и 8 фор.
за 18 „ 7, 7½, 9, 10. 12, 14, 16 и 18 фор.
за 24 „ 12. 14, 16, 18, 24, 28 фор.

Марама за џеп, ланени и батистени 2, 2½, 3, 3½ 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 30 фор. — Везени 1¼, 1½ 2, 2½, 3, 4, 5 и 6 по комаду.

Кафетуха од сваке боје, 4/4, 6/4, 8/4. 10/4, 12/4 широки 55, 80 кр. 1¼, 1½, 2, 2½, 3, 3½, 4, 4½, и 5 фор

Мушки кошуља, прави. ланени, прости, нафалтовани, прави и везени 2½, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 17 20 фор. по комаду; од шифона 2, 2½, 3, 4 и 5 5 ф., бојадисани кошуља 1 ф. 80, 2¼, 2½ и 3 ф., инглески охфордски кошуља 3½, 4, 4½, и 5 фор., фланерски кошуља од сваке боје 3, 3½, 4, 4½, 5, 6 и 7 ф. комад, свилени кошуља 5½, 7, 8, 9 и 10 ф.

Мушки чакшира француског и мађарског кроја 1 ф. 20, 1 ф. 80, 2, 2½ и 3 ф., памучни и пархентски 1 ф. 80, 2¼. 2½ ф., мерино 2½, 3, 3½, 4 и 5 ф. свилени 5, 6, 7 и 8 фор.

СОМБОРСКА ТРГОВАЧКА И ЗАНАТЛИЈСКА БАНКА.

РАЧУН ИЗРАВНАЊА.

ИМОВИНА.

Листница:		фор.	нов.
Банкине мјенице	193780 16		
Вересионе задруге мјенице	183222 —	377002	16
Зајмови:			
На државне папире и лозе	9215 —		
На књижице од штедње и предујма	1051 —	10266	
Намештај књиге и тискарине по одбитку потрошарине		5861	68
5 дужника		3671	47
Готовина 31. децембра		17150	64
		413951	95

ДУГ.

		фор.	нов.
Деонични капитал		150000	—
Улози на књижице		181151	44
Резервни фонд		2540	26
Верес. осигуравајући фонд	14122 50		
Камате истога	668 33	14790	83
Вересиони резервни фонд		408	
Неподигнуте камате и делимци	446 —		
Пренос камате	928 34	1374	34
Камате деоничног капитала		7500	
Оделење за штедњу и предујам		1736	15
2 веритеља		1786	10
Чист добит		22664	83
		413951	95

РАЧУН ДОБИТКА И ГУБИТКА.

ДУГУЈЕ.

		фор.	нов.
Исплаћене и укапитаљене камате од улога		13751	66
Камате од штедње и предујма	1308 05		
Камате резервног фонда	105 68	1413	73
Камате деон. капитала (ф. 150.000 5%)		7500	
Камате осигуравајућег фонда		493	39
Порез		1040	27
Плата званичника		5559	92
Одписивање од намештаја, књига и тискарина	290 91		
Домаћи и остали трошкови	1554 36		
Кирија	640 —	2485	27
Чист добит		22664	83
		54909	07

ПОТРАЖУЈЕ.

Примљене камате:		фор.	нов.
Од ескомпт. банкини меница	29260 05		
„ „ верес. „	20352 51		
„ зајмова	2035 —		
„ улога	199 40	51846	96
Разне пристојбе и закаснине		2062	11
		54909	07

У Сомбору, 31. децембра 1873.

БЕНЈАМИН ДОЖА с. р. руководећи тајник. ПЕТАР БИКАР с. р. књиговођа.

Закључење овог рачуна сравнили са свима главним и осталим књигама и у реду нашли од главне скупштине изаслани, рачуна испитатељи

У Сомбору 18. јануара 1874.

ФЕРДИНАНД РАЈТЕР с. р. ЈОСИФ ЈОКЛИМАН с. р. МИЛАН ГЕРГУРСВ с. р.

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију“

Српска народна задружна штампарија.